

няване и догматизиране на Брехтовия стил. „Необходимо е — смята той — след смъртта на Брехт да предпазваме този театър от една фалшива последователност спрямо неговия стил. Брехт се намираще постоянно в движение. Понякога на репетициите той почти дразнеше режисьорите. Затова още по-недвусмислено трябва да се насочим срещу два рода прояви: срещу закостеняването на неговия стил, което някои млади не винаги успяват да избягат и срещу вкостеняването на ред критически формули, които започват да стават обичайни в литературните и научни писания“. Йеринг взема две различни изпълнения на ролята на Галилей от двама изключителни актьори: Чарлз Лаутон в Америка и Ернст Буш в Берлин, за да покаже, че Брехтовите роли и сюжети не се подчиняват на догматически и неизменни закони, че те изискват творческия език на големите артисти и режисьори, за да бъдат отново и различно интерпретирани.

Театрално-критическият етиюд върху Брехт, за който говори, прави впечатление не толкова с литературното, колкото с театралното си виждане. Или по-точно казано: в него драматургията не се възприема само или предимно като написан текст и литература, а преди всичко и изключително като произнесено слово и реализиран жест върху сцената. Друга

не можем и да си представим истински театрален критик, освен като прецизен ценител на сценичното изпълнение, който притежава чувствителен апарат за възприемане, с безпогрешен поглед за всички пропорции в съотношението между драма и сцена, с развита способност да формулира наблюденията си точно и изясно. Този вид критика се чете с естетическо удоволствие, защото тя се ражда в съприживяване, в интимен контакт между автор и критик. Тя е точна — без да бъде педантична, артистична — без да бъде вкусовско капризна. Тя не възпроизвежда целия портрет на писателя, а всяка бръчица и гънчица по лицето му, а следва главните, характерологични извивки на неговия профил.

Обемистото изследване на Райх и театралният портрет на Йеринг по своему обогатяват и изясняват представите ни за Брехт. Те ни говорят за различното на „работните пътища“ в дейността на литературоведа и критика, които могат и трябва да се следват, докато се постигне истината и за най-сложните художествени явления.

Естетическата платформа на нашето учение е достатъчно широка и подвижна, за да осигури както разнообразие на жанровете, така и всестранно проявление на творческите личности в областта на литературната наука и критика.

МИНКО НИКОЛОВ

БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ УКРАИНСКОТО СПИСАНИЕ „РАДЯНСКЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО“

„Радянське літературознавство“ („Съветско литературознание“) е двумесечно списание, орган на Института за литература „Т. Г. Шевченко“ при Академията на науките на УССР и на Съюза на украинските писатели. „Радянське літературознавство“ излиза от 1957 година. То е връстник на „Литературна мисъл“. За тези близо пет години списанието си е спечелило широка популярност, станало е необходимост за литературоведи, преподаватели, студенти, за всички, които се интересуват от въпросите на литературознанието. Списанието е привлякло голям брой сътрудници от всички краища на страната. Наред с литераторите от Киев в него печатат и преподаватели от университетите и педагогическите институти в Львов, Харков, Одеса, Херсон, Днепропетровск и др., учители, които работят в различни

градове и села на републиката, сътрудници от чужбина. На страниците на списанието срещаме имената на изтъкнати украински литературоведи, а наред с тях и имената на млади, начинаещи литературни критици и историци.

Ще се спрем тук на една годишнина от списанието — четвъртата, излязла през 1960 година. Но тъй като ограничаването само с една годишнина не дава възможност да се направят някои изводи за характера на списанието и за общите насоки на неговото развитие, ще се позволаваме на места и на статии, поместени в други годишнини. В същото време по-подробното разглеждане на една от годишнините дава възможност прегледът да бъде по-конкретен.

„Радянське літературознавство“ има няколко постоянни рубрики, които определят в общи линии облика на списанието:

това са „Теория и история на литературата“, „Публикации и съобщения“, „Библиография“ и „Хроника“. Наред с тях се явяват и други отдели — някои по-често, други по-рядко. Почти във всяка книжка се появява напоследък рубриката „Литературни портрети“. Поместените тук очерци имат за цел да дадат една макар и не разгърната нашироко, но завършена, цялостна представа за писателя, за най-характерното в творчеството му, за новото, което той е внесъл в развитието на украинската литература. Често се публикуват статии и в рубриката „Против буржоазните теории в литературоведението“. Условиата, при които се е развивала украинската литература в годините на самодържавието обуславят особено тясната връзка между историята на украинската литература и историята на украинската журналистика. Решаването на редица въпроси, свързани с литературния процес е невъзможно без задълбочено изследване на развитието на журналистиката. Това прави необходима в списанието и рубриката „Из историята на украинската журналистика“. Отзовавайки се на събитията в литературния живот, списанието открива и временни рубрики във връзка например с IV конгрес на украинските писатели, IV междunaroden конгрес на славистите, III конгрес на съветските писатели, декадата на украинската литература и изкуство в Москва през 1960 г. и др. Списанието отбелязва и годишнините от рождението или смъртта на В. И. Ленин, Н. В. Гогол, А. П. Чехов, Л. Н. Толстой, В. Г. Белински и др. Във връзка с издаването на съчиненията на Г. Ф. Квитка-Основяненко, И. Нечуй-Левицьки и М. Коцюбински, бе отделено място и на въпросите на текстологията. Нарастващият интерес у читателите към проблемите на преводаческото изкуство предизвика появата на рубриката „Майсторство на превода“. Рубриката „Дискусии и обсъждания“ би могла да бъде една от най-съдържателните в списанието. В нея бяха поместени интересни статии. Например тази на С. А. Крижановски за предмета, метода и задачите на историята на литературата, статиите на Д. Чалий и И. Чапля за периодизацията на украинската литература и др., но за съжаление тези дискусии не се разгръщат, редакцията не ги обобщава. Чрез тези рубрики, запазвайки основната си насоченост, списанието се стреми да се отзовава на нуждите на практиката, да разнообразява съдържанието.

Разбира се, има още много насоки, в които би трябвало да се обогати тематиката на списанието. В „Радянське літературознавство“ липсват или се броят на пръсти изследванията по въпросите на драматургията, на детската литература, на фолк-

лора, на научно-фантастичния жанр в литературата. Малко се пише за украинските романтици от XIX век, слабо са засегнати въпросите на хумора и сатирата в украинската литература. Могат да се добавят и още пожелания от този род. Но не бива да се забравя, че изпълнението им зависи до голяма степен и от обема на списанието, от превръщането му в ежемесечно.

Основната и най-обширна рубрика на списанието е „Теория и история на литературата“. Трябва веднага да кажем, че обликът на списанието е подчертано литературно-исторически. Статиите по теоретическите въпроси са твърде малко и не налагат силен отпечатък върху характера на „Радянське літературознавство“. Затова на тях ще се спрем по-долу.

Списанието помества предимно статии по история на украинската литература. Застъпени са, макар и не в еднаква степен, въпросите на старата украинска литература, на украинската класическа и съветска литература. „Радянське літературознавство“ помества в сравнение с „Литературна мисъл“ повече изследвания по проблемите на старата украинска литература. Съдържанието им е твърде разнообразно. Някои автори се спират на отделни конкретни въпроси. Така в статията на Г. Нудга „За Семьон Климовски и неговата песен“ (кн. 4, 1960 г.) се проследява широкото разпространение в Германия, Франция, Италия и други страни на песента „Іхав козак за Дунай“, създадена от Климовски през XVIII век и влязла трайно във фолклора на много страни. А статията „Из историята на преводната литература в Украйна“ от Б. Деркач (кн. 2, 1960 г.) проследява разпространението в Украйна на едно от най-популярните произведения на западноевропейската средновековна литература, т. н. „Повест за Бова — краляският син“. Други изследвания разглеждат цялостната дейност на украински поети, писатели и оратори — творци на старата украинска култура и литература. Например статията на П. Яременко „Герасим Смотрицьки“ (кн. 5, 1960 г.). Редица статии са посветени на по-общі въпроси: Б. Деркач „Социално-политическата стихотворна сатира от XVIII век“ (кн. 2 1959 г.), А. Ниженец „Стилистичните особености на украинската полемична литература от края на XVI — началото на XVII век.“ (кн. 3, 1959 г.) и други. Тези изследвания са едно от свидетелствата за нарастващото внимание на украинските литературоведи към старата украинска литература, която ще трябва да заеме достойно място и в многоотомната история на украинската литература, чието написване е предстоящо. Създаването на тази история е една от основните задачи, на които посвещават

сега силите си украинските литературоведи. Голям брой от работите, които се печатат в списанието, са посветени на въпроси, решението на които ще улесни написването на историята.

Най-многобройни в списанието са статиите по украинска класическа литература. Те разглеждат непрочувени аспекти на творчеството на писателите-класици, делото на слабо изследвани автори, както и на писатели със сложен и противоречив творчески път, също така недостатъчно пълно, а понякога и невярно осветлен в съществуващите трудове. Много място се отделя в списанието и на проблемите на украинско-руските литературни връзки.

По-голямата част от статиите по украинска класическа литература са посветени на творчеството на нейните най-изтъкнати дейци — Тарас Шевченко, Марко Вовчок, Леся Украинка, Иван Франко, Михайло Коцюбински и др. За тях са написани десетки и стотици студии, съществуват вече и монографии. Въпреки това продължава да се води широка изследователска работа, за да бъдат премахнати съществуващите непълноти в направеното досега, за да се даде ново осветление на някои въпроси, за да се подготви материал за нови синтетични трудове. Много от статиите за класиците разглеждат въпроси на художественото майсторство. Тази насоченост е характерна и за списанието като цяло, особено през последните две-три годишнини. Сътрудниците му се стремят към решително преодоляване на всякакви остатъци от социологическите методи на изследване, към умел анализ на художествените творби в неразривната връзка на съдържание и форма. На въпросите на майсторството са посветени статиите на С. Шаховски „Майсторство и стил на Шевченковата лирика“ (кн. 2, 1958 г.), на Т. Ризниченко „Художественният детайл в романа на Марко Вовчок „Записките на клисаря“ (кн. 1, 1959 г.). Изследването на Л. Рожило „Епитетът в поезията на Шевченко“ (кн. 5, 1960 г.) съдържа интересни наблюдения. Използвайки и продължавайки изследванията на Максим Рилски, Л. Рожило сочи, че докато в ранното творчество на Шевченко срещахме предимно постоянни епитети, характерни за народното творчество, по-късно те отстъпват място на епитети, които са плод на личните наблюдения на поета, епитети, способни да разкриват дълбоко драматични и социални колизии, философски размисли и т. н. Въз основа на наблюдения в статията са направени и някои изводи за отношението на Шевченковото творчество към фолклора. Някои интересни наблюдения върху многообразните похвати, с които си служи Лес Мартович, един от най-талантливите украински белетристи от края на миналия

век, намираме в статията на Ф. Билецки „Лес Мартович — майстор на сатирата“ (кн. 5, 1960 г.). Характерно за стремежа да се проникне в творческата лаборатория на писателя, да се разкрие тайната на въздействието му, да се покаже кое у него е индивидуалното, неповторимото, е и статията на Н. Надярних „За особеностите на художественото отражение на действителността в новелите на М. Коцюбински от 1906—1912 год.“ (кн. 6, 1960 г.). Авторът е съумял да покаже използването на един или друг художествен похват като естествено произтичащо от съдържанието, от идейната и емоционална оценка, която Коцюбински дава на героите и събитията, от своеобразното възприемане на нещата, присъщо на писателя. Говорейки например за използването на багрите и звуците в произведенията на Коцюбински, Н. Надярних прави сравнение с използването на същите елементи у С. Василченко и П. Мирни.

Много от авторите са се спрели на анализ на отделни произведения: В. Бородин „Поемата на Шевченко „Кукумявка“ (книга 4, 1957 г.), В. Крехотен „Поемата на Иван Франко „Свети Валенти“ (кн. 3, 1957 г.), М. Грицота „Фолклорната основа на повестта на М. Коцюбински „Сенките на забравените прадеди“ (кн. 1, 1958 г.) и др. Изследванията от този тип са също показателни за търсенията на украинските литературоведи. Подробният анализ на едно само произведение дава възможност да се разкрие по-задълбочено неговата идейна и художествена същност, да се проведе т. н. „микроанализ“, да се направят не само общи констатации, но и тънки наблюдения, разкриващи поетиката на твореца.

В други статии по украинска класическа литература намираме текстологичен анализ на отделни произведения, проучвания за разпространението на творчеството на Шевченко, Франко и др. в чужбина, за дейността на писатели-класици като преводачи, критици, обществени дейци и т. н. „Радянське літературознавство“ помества и работи, посветени на въпросите на литературното въздействие било в рамките на една литература, било като въздействие между две литератури. Поместената в кн. 3 от 1960 г. статия на Г. Гайдай „Т. Г. Шевченко и Н. А. Маркевич“ е посветена на връзките на големия поет-революционер-демократ с един от неговите съвременници Н. А. Маркевич — историк, фолклорист и поет. В статията на Гайдай се проявява стремежът на украинските литературоведи да разглеждат делото на най-големите творци на литературата не изолирано, а в тясното обкръжение на съвременниците им, в потока на цялостния литературен процес. Изследванията от този род показват, че

големите майстори умеят да се учат и от далеч по-незначителни автори, че редица моменти в произведенията на първостепенни писатели са възникнали под въздействието на произведения на второ и третостепенни писатели. Съпоставяйки произведения на Шевченко и на Маркевич с еднакъв или сходен сюжет, Г. Гайдай сочи огромната разлика между тях, произтичаща както от разликата в таланта, така и от противоположните им идейни позиции. Същевременно Г. Гайдай сочи какво е могъл да научи Шевченко от Маркевич, допуска възможността стихотворението на Маркевич „Бандурич“ да е подтикнало Шевченко към написването на стихотворението „Перебендя“. (Същата постановка на въпроса намираме и в съдържателната статия на Н. Е. Крутикова „Към въпроса за литературното обкръжение на А. П. Чехов“ (кн. 2, 1960 г.), в която авторката разглежда отношението на Чехов към двама забравени днес писатели, негови съвременници — М. Н. Албов и П. Д. Боборикин.)

Статии, осветляващи връзката между руската и украинската класическа и съветска литература се печатат сравнително често. През 1960 г. на тези въпроси бяха посветени работата на Б. Деркач „А. П. Чехов и С. В. Василченко“, на Л. Федосов „Гоголевски и Шchedрински традиции в сатирата на И. Нечуй-Левицкий“, на Ю. Яновски „Иван Франко и Лев Толстой“, на В. Марцинкевич „Животът на Клим Самгин“ и „Денят на отец Сойка“. Авторите са се стремили да разкрият същността на творческото школуване у големите майстори както в реалистичното отражение на действителността, така и в майсторското й пресъздаване в художествени образи.

Украинските литературоведи разработват с успех и въпроси на руската класическа и съветска литература. През 1960 г. „Радянське літературознавство“ помести статията на Д. Чалий „Действено майсторство“, в която се проследяват някои основни мотиви в творчеството на Чехов и се разглеждат художествените похвати, които той е използвал при разгръщането на тези мотиви. Статията на В. Романченко „А. П. Чехов за тенденциозността в литературата“, наред с верни изводи, съдържа и някои твърде опростени тълкувания на възгледите на писателя, защото не навсякъде подходът към тях е конкретно-исторически. На Чехов са приписани някои осъвременени становища, които той не е могъл да има, а от друга страна, не е проникнато в сложността на някои изказвания на писателя. Статията на Е. Касилов „Безсмъртни традиции“ разглежда въздействието на Лев Толстой върху руската и украинската литература.

Изследването на Б. Цимеринов „Л. Н. Толстой и руската белетристика от 50—60-те години на XIX век“ сочи кое отличава разказите на дълбокия мислител и гениален художник Толстой от произведенията на негови съвременници на същата тема. В книжка 3-та от 1960 г. е поместена и съдържателната статия на Л. Кулик „Идейно-творческите търсения на младия Короленко“, проследяваща постепенното откъсване на младия писател от народничеството. В списанието, в други годишници, намираме статии и по отделни въпроси на творчеството на Н. В. Гогол, Иван Бунин, Максим Горки и други.

В списанието се поместват статии и върху връзките на украинската литература с други славянски литератури на украински литературоведи и на сътрудници от тези славянски страни. Така на страниците на „Радянське літературознавство“ излязоха и статиите на Стойко Божков „Иван Франко в украинско-българските литературни връзки“ (кн. 3, 1957 г.) и на Георги Димов „Иван Д. Шишманов като изследовател на руско-българските и украинско-българските връзки“ (кн. 4, 1960 г.). (След пребиваването си в България украинският литературовед проф. Е. Кирилук помести в кн. 5 от 1958 г. статията „Празник на българската култура и славянската писменост“, посветена на делото на Кирил и Методий.)

Какво отражение намират в списанието въпросите на украинската съветска литература, проблемите на съвременния литературен процес?

От една-две години насам в списанието се публикуват обзорни статии — прегледи на появилите се през изтеклата година произведения на художествената литература по жанрове. Печатането на такива статии ще стане по всяка вероятност традиция на списанието. Обзорите дават анализ на постиженията и слабостите в областта на даден жанр в рамките на една година. В статията си „Бележки върху поезията, поместена в списанията през 1959 г.“ (кн. 1, 1960 г.) С. А. Крижановски подчертава, че доминираща тема в стихотворенията, излезли през 1959 година, е съвременността. Присъщи на тази поезия са мажорната тоналност, непоколебимият оптимизъм. Характерен за изтеклата година е стремежът да се разширят тематичните граници на поетичното творчество, да се отразят редица нови явления на действителността. Характерно явление е и широкото развитие на интелектуалната поезия, при което съвременните творци следват и развиват традициите на украинските поети-класици в тази област. Крижановски отбелязва също така, че в сравнение с предшестващите години, броят на поемите напослед-

дък намалява. Насочването към съвременната тема е присъщо и за излезлите през 1959 г. драматургични произведения. Е. Старинкевич в обзора си „Съвременната тема в украинската драматургия“ (кн. 2, 1960 г.) обръща внимание на това, че в пиесите, излезли през 1959 г., често се забелязват сходни сюжетни схеми, герои, които си приличат. Драматурзите сякаш са убедени, че съвременният жизнен материал е лишен от остри колізии. Редица пиеси представляват повече или по-малко сполучлива инсценизация на твърде слабо обобщени житейски факти. Е. Старинкевич призовава драматурзите към по-смели новаторски твърдения, към по-задълбочен психологически анализ, към избягване на стилевата еkleктика в стремежа да се свърже романтичното с реалистичното. Статията на И. Бас „Литература на предните позиции“ (кн. 3, 1960 г.) разглежда няколко очерка за героите на седемлетката, излезли през 1959 г., анализирайки успехите и несполуките на авторите им. Заглавието на статията на М. Сиrotюк „Съвременната тема в украинската проза от 1959 година“ (кн. 3, 1960 г.) говори, че тази тема е била основна и в белетристиката. И тук, както и в другите обзорни статии, изтъквайки постиженията на украинските писатели, авторът на статията подчертава наред с това и необходимостта да се положат още много усилия за издигането на художественото равнище на съвременната литература. Задълбочен, всискателен и многостранен анализ намираме и в статията на Б. Минчин „Препрочитайки книжките на сатиричното списание“ (кн. 5, 1960 г.), посветена на постиженията и слабостите на украинското хумористично списание „Перець“. След време тези обзори в списанието ще могат да се използват за изследвания, обхващащи по-голям период от време, те ще улеснят и историците на украинската литература.

На украински съветски писатели са посветени и трите литературни портрета, поместени в списанието през 1960 г. Особено сполучлив е този на Александър Довженко (в кн. 5), написан от К. Волински. Умело са разкрити особеностите на лиричното творчество на Микола Нагнибеда в очерка на В. Иванисенко (кн. 3). В литературния портрет на Михайло Стелмах от Ю. Бурляй (кн. 1) не липсват интересни и задълбочени наблюдения и изводи, но характерното за Стелмах е търсено на места в твърде общи линии и не са доловени повече нюанси в художествените похвати на писателя, характеризиращи индивидуалния му почерк.

Що се отнася до конкретните изследвания на отделни произведения или на общи въпроси на украинската съветска литература, те са значително по-малко от тези за украинската класическа литература. И тази празнота не може да бъде запълнена с печатането на обзорни статии или литературни портрети, които имат своя специфика като литературоведски жанрове. При това сравнението с предшестващите годишници (1957, 1958) показва, че броят на статиите по украинската съветска литература е намалявал. През 1960 г. са поместени само две работи, посветени на отделни произведения на украинската съветска литература: една не особено сполучлива, не достатъчно критична рецензия на М. Лонгвиненко за романа на О. Гончар „Човек и оръжие“ (в кн. 6), в която анализът често се заменя с преразказване и съдържателната статия на К. Фролова „Произведенията за „димивината“ и „Бурени“ на А. Головка.“ Авторката съпоставя голям брой произведения, отразили един и същ факт — убийството на няколко селски кореспонденти от реакцията през 20-те години — и разкрива причините за краткотрайния живот на повечето от тези произведения. Същевременно К. Фролова сочи достойнствата на романа на А. Головка „Бурени“, които го правят едно от най-силните произведения на украинската съветска литература.

За съжаление прегледът на излезлите книжки от 1961 година още не показва никакви съществени промени по отношение количеството на статиите по украинската съветска литература. И тази година те са все още твърде малко.

„Радийське літературознавство“ има подчертан историко-литературен характер. Статиите по въпросите на естетиката, на теорията на литературата са малко и това е една от съществените непълноти на списанието. Още по-очевидна става тази слабост на фона на голямото оживление в областта на теорията, характерно за последните няколко години. Трябва обаче веднага да добавим, че повечето от онези статии, които намериха място на страниците на списанието, са съдържателни, задълбочени и бяха посрещнати от читателите с голям интерес и одобрение. Например статията на В. Иванисенко „Особеностите на реалистическата типизация в лириката“ (кн. 1 и 2 от 1959 г.), на М. Гончаренко „Против ревизионизма в естетиката“ (кн. 1, 1959 г.), на И. Дзверин „За спецификата на художественото съзнание в светлината на ленинската теория на отражението“ (кн. 2, 1959 г.), на Л. Новиченко „За богатството на художествените форми и стилове в литерату-

рата на социалистическия реализъм (кн 3 и 4 от 1959 г.) и др. Същото се отнася и за статиите, печатани в рубриката „Против буржоазните теории в литературознанието“. През 1960 г. също бяха поместени няколко статии по въпросите на теорията. В. Мазепа в статията си „В. И. Ленин за ролята на светогледа в художественото творчество“ се противопоставя рязко на онези тълкувания на статиите на Ленин за Толстой, които водят до абсолютизиране на противоречието между светоглед и метод. Такива тълкувания, доведени до логическия им край, стигат до пълно отричане на значението на светогледа, до издигане на „интуитивния“ характер на творчеството. У Толстой — подчертава авторът на статията — намираме не абсолютно противоречие между светоглед и метод, а дълбоки противоречия в самия светоглед и задачата е да се разкрие различието в проявата на светогледа в художественото произведение и в теоретическите разсъждения, да се покаже защо именно в художественото творчество на писателя-реалист се проявяват силните страни на светогледа му и какво възпира проявата в него на слабите му страни.

Интересни въпроси поставя и статията на А. Барсук „За художественото майсторство“ (кн. 2). Авторът анализира съдържанието на понятието „художествено майсторство“, като подчертава, че в него влиза като органична съставна част и идейността. А. Барсук се противопоставя с основание на изключването на идейността от понятието художественост, което води до приемане на съществуването на художественост без идейност. Възражения буди обаче твърдението на автора, че съществуват прогресивна художественост и реакционна художественост. Това би довело до признаване за високохудожествени и на най-реакционни произведения, ако те са така да се каже „технически издържани“. Това би довело до пренебрегване на обществената функция на произведенията на изкуството, като критерий за оценка на стойността му. По-нататък А. Барсук набелязва основния кръг от въпроси, които според него трябва да се изследват на първо място в един труд върху художественото майсторство. Статията на А. Барсук би могла да даде повод за интересна дискусия, но за съжаление след нея на страниците на списанието още не се е появявала друга статия по същите въпроси.

Стремежът да се преразгледат някои положения в естетиката, да се отхвърлят някои погрешни възгледи личи и в статията на О. Одинцов „Г. В. Плеханов за категориите на естетиката“ (кн. 3). Авторът се спира на редица плодотворни

мисли у Плеханов, които трябва да бъдат подхванати и доразвити; сочи също така и някои противоречия у Плеханов. О. Одинцов разглежда и няколко случая, в които според него Плеханов е бил прекалено остро или неправилно критикуван от А. Луначарски.

Г. А. Вязовски в статията си „Литературознание и психология на творчеството“ (кн. 4) говори за необходимостта от съвместна работа на психолози и литературоведи за разрешаването на редица важни въпроси на спецификата на художественото творчество като форма на отражение на действителността, а също на спецификата на въздействието на художествената творба върху човека. Резултатите от проучванията на психологията на творчеството ще могат да се използват и за разкриване ролята на съзнателното и подсъзнателното в творческия процес, за анализа на индивидуалния стил, за обосноваване новаторството на метода на социалистическия реализъм и т. н. Поместената в рубриката „Против буржоазните теории в литературознанието“ статия на Б. Минчин „Когато изчезва образът“ (кн. 1) е насочена против теориите на онези западни естети, които твърдят, че отражението на действителността в образи в наше време е анахронизъм. В излезлите книжки от 1961 година също намираме статии по актуални въпроси на естетиката, например статията на С. А. Крижановски „Метод и стил“ (кн. 1), но въпросът за увеличаването на относителното тегло на изследванията по теоретичните проблеми в списанието все още остава нерешен.

„Радянське литературознание“ помества и статии по въпроси на западноевропейските литератури. В предшестващите годишници бяха поместени изследвания за отделни аспекти на творчеството на Бернар Шоу, Марк Твен, Шандор Петьофи и др. През 1960 г. бяха поместени две статии за съвременната западноевропейска литература: „Загубените поколения и новата действителност“ от Д. Затонски (кн. 4) и „Бележки за съвременната западна литература“ от О. Чичерин. И двамата автори се спират предимно на творчеството на Ерих Мария Ремарк и Ърнст Хемингуей.

Много добре се води в списанието рубриката „Библиография“ (по-точно „Критика“). Във всяка книжка се помества средно между пет и седем рецензии, като тенденцията е броят им да се увеличава. Критичният отдел на „Радянське литературознание“ е постигнал успехи и в други две насоки — рецензирането на новоизлезлите книги става все по-бързо и все повече се повишава равнището на самите рецензии. Повечето от отзивите в списа-

нието се отличават със солидна аргументираност на критичните бележки, със спокоен и сдържан тон, със стремеж на рецензентите да изтъкнат всички постижения на авторите и наред с това да им посочат грешките, особено от методологически характер, които те трябва да избягват при по-нататъшната си работа. Примери за такава задълбочена, градивна, принципна критика са рецензията на О. Билецки за книгата на О. Дей „Украинската революционно-демократическа журналистика“ (кн. 2, 1960 г.), на П. Довгалюк за „Летопис на живота и творчеството на Т. Г. Шевченко“ от В. Анисов и Е. Середа (кн. 2, 1960 г.), отзивът на О. Дей за изследването на М. Бернштейн „Списание „Основа“ и украинският литературен процес в края на 50–60-те години на XIX век“ (кн. 5, 1960 г.) и други. В списанието не липсват и рецензии, написани с остър тон, предизвикан от непримиримостта към издаването на книги, в които няма никакъв научен принос. Такава е например рецензията на В. Сахновски — Панкеев, разобличаваща псевдонаучния характер на книгата на К. Сторчак „Въпроси на поетиката на драмата“ (кн. 2, 1960 г.). Напоследък списанието въвежда и специална малка рубрика — „Напечатано е, но...“, в която се публикуват цитати из статии и други „трудове“, съдържащи безсмислици, празнословие, алогични твърдения и прочее „бисери“. Това е една от формите на борбата на украинските литературоведи и специално на списанието срещу проявите на епигонство, недобросъвестност, нечестност в литературната наука. В списанието се промъкват от време на време и по-слаби рецензии, в които преобладава преразказът на съдържанието глава по глава, рецензии, написани шаблонно, повърхностно. Но броят им е малък и продължава да намалява. Списанието публикува често и рецензии за трудове от чуждестранни автори. Така в кн. 1 от 1960 г. е поместена рецензия на В. Антоненко за сборника статии на Тодор Павлов „Въпроси на теорията и историята на литературата“, излязъл в Киев на украински език през 1959 г. Появяват се и рецензии за трудове на чуждестранни литературоведи по въпросите на украинистиката и т. н.

Отделът помества и библиографии по въпросите на украинската литература, бележки за изданията на съчиненията на украински писатели и др.

В рубриката „Публикации и съобщения“ се издават неизвестни досега писма, художествени произведения, преводи и др., които разкриват нови страни от живота и творчеството на писателите. Така например публикуваните в книжка 1 от 1960 г. десет писма на Иван Микитенко свидетел-

ствуват за позициите на писателя по много въпроси на литературния живот през десетте години на нашия век. Ценни неща се съдържат и в много от научните съобщения, които излизат в същата рубрика. В книжка 2 от 1960 г. е поместено научно съобщение на М. Я. Голберт „Южните славяни в личната библиотека на И. Я. Франко“, в което намираме интересни данни и за заниманията и интересите на Франко в областта на българския фолклор, литература и история. Публикациите и съобщенията дават възможност да се допълнят много неща в биографиите и творческото наследство на писателите, да се осветлят по-пълно и по-вярно редица моменти от творчеството им.

Рубриката „Хроника“ информира за обсъжданията на списанието, които се провеждат често из цялата страна. Чрез тази редакция поддържа връзка с много от своите сътрудници и читатели, изслушва пожеланията и забележките им, с които в много случаи се съобразява. Отделът осведомява и за литературоведската работа, която се провежда в страната, дава прегледи на научната продукция на литературоведите от Киев, Львов, Харков, Одеса и други центрове, най-често за период от една година. Тези прегледи свидетелствуват за изключително интензивна изследователска работа, за интереси към най-различни въпроси на украинската и чуждестранните литератури, те разкриват и основните насоки на литературоведските проучвания в Украйна. В хрониката се публикуват и отчети за състоялите се в страната и в чужбина научни конференции, за изнесените на тях доклади и състоялите разисквания.

„Радянське літературознавство“ е интересно списание, на страниците на което се разглеждат важни въпроси на една братска, близка нам славянска литература. Много от теоретичните и историко-литературните проблеми, които разработват сътрудниците на списанието, представляват интерес и за българските литературоведи, особено за онези, които се занимават с историята на славянските литератури. Полезни за българските литературоведи могат да бъдат и опитът на списанието като цяло, насоките на неговото развитие.

Значителните успехи на списанието, постигнати досега, упоритата работа на неговата редакция и на сътрудниците му за преодоляване на съществуващите слабости, насоките, по които се развива списанието, ни дават пълно основание да вярваме, че „Радянське літературознавство“, което вече си извоюва мястото на сериозно, съдържателно, интересно списание, ще постигне в бъдеще още по-големи успехи.

ЛИЛИЯНА МИНКОВА